

УДК [159.922.7:159.923.2]:82-93

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-104-109](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-104-109)

Ткаченко Катерина Олександрівна,
доцентка кафедри початкової освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна
Tkachenko Kateryna,
Associate Professor of the Department of Primary Education,
The Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University, Ukraine
E-mail: kateche007@vu.edu.edu.ua
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-6811-0332>

Сушко Аліна Вікторівна,
магістрантка кафедри початкової освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна
Sushko Alina,
Master student of the Department of Primary Education,
The Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University, Ukraine
E-mail: sushko.alina518@vu.edu.edu.ua
ORCID iD <https://orcid.org/0009-0001-0116-6948>

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

A Аналізується роль і значення дитячої книги, літератури дитячого кола читання загалом, що впливає на формування особистості дитини, знання нею рідної мови та формує особисту, духовну культуру, ціннісно-орієнтаційну систему особистості.

Дитяча література може бути потужним засобом формування особистості учнів початкових класів. Може допомогти сформувати їхнє розуміння світу, прищепити цінності та переконання та виховати здатність до співпереживання. Через історії персонажів діти можуть навчитися критично мислити та розвивати власну думку, можуть краще зрозуміти різні культури.

Окрім навчання цінностям і переконанням, дитяча література також дає можливість учням досліджувати власні почуття та емоції. Читаючи історії про персонажів, які мають справу з подібними проблемами, вони можуть краще зрозуміти власні емоції та емоції інших. Це допомагає їм розвивати емоційний інтелект, необхідний для розвитку здорових стосунків як з однолітками, так і з дорослими.

Ключові слова: дитяча книга; дитяча література; література для дітей та юнацтва; дитяча художня література; дитячий письменник; виховання; розвиток; педагогічна освіта; рідна мова; українська мова; педагог

Children's literature as a means of personality formation of primary school students

S **Introduction.** The article analyzes the role and significance of children's books, children's reading literature in general, which affects the formation of the child personality, knowledge of the native language, and forms a personal, spiritual culture and value-oriented personality system.

The purpose. Children's fiction, in professional works, is seen as a means of moral, intellectual, and aesthetic education. Child's book is the foundation of education because it forms the moral feelings and values of the child's personality, norms of moral

behavior; and cultivates aesthetic perception. The problem of revealing the essence and specifics of the aspect of children's literature and its impact on the formation of children's personality is revealed.

The methods. Analysis, synthesis, hermeneutics, problem-thematic.

Results. Thus, the foundation of the formation of children's personality is the process of perception, cognition, and image in different types and products of activity. In this regard, it is undeniable to use the aesthetic and humanistic essence of works of art for children as an essential means of developing the child's personality: his intellect, universal values, enrichment of his knowledge and ideas about the world and man, education of spiritual and aesthetic needs, learning humanistic foundations. interpersonal communication, the formation of aspirations to learn about the national values acquired by the people, etc.

Originality. The results of the study focus on the fundamental influence of fiction on children's personality. It is emphasized that it is the works of art literature that significantly shape a child personality, worldview, and moral values. Emphasis is also placed on raising the interest of modern young readers in the book. Which in turn needs to be resolved as soon as possible.

Conclusion. The child's personal development is characterized by qualitative and quantitative changes, diversity, interconnectedness, integration, unevenness, plasticity, and contradictions. Fundamental in this process is fiction as a basic source of cognitive, intellectual, and aesthetic needs. However, today there is a problem of declining interest in reading among children, which requires a solution as soon as possible.

Key words: children's book; children's literature; literature for children and youth; children's fiction; children's writer; education; development; pedagogical education; native language; Ukrainian language; teacher

Постановка проблеми. Посилення уваги до виховання дитини становить завдання щодо формування цілісного індивідуального світосприйняття дитини. У зазначеному контексті виникає необхідність вивчити і формування особистості та моральних цінностей у дітей як одне із центральних завдань педагогіки, психології, етики, літературознавства, художньої культури.

«Відповідно до цього, дослідники звертають увагу на реформи системи вітчизняної освіти, її часткову трансформацію, шукають шляхи вдосконалення та ще більшої гуманізації. Актуальнішим стає інтерес науковців до питання морального розвитку та морального виховання дітей, становлення їхньої особистості» [4].

Незабутнім і повчальним для вітчизняних освітян залишається досвід відомих українських педагогів, таких як В. О. Сухомлинський. Творча спадщина вченого і в наш час переконливо репрезентує основи розвитку та виховання дітей у сім'ї, містить цінні рекомендації батькам, підкреслює роль книжки у вихованні майбутньої Людини. Його неперевершений педагогічний досвід у своїх працях унаочнила донька, О. В. Сухомлинська, розвідки якої заслуговують на окрему увагу» [там само].

Мета статті. Дитяча художня література у фахових працях розглядається як засіб морального, розумового та естетичного виховання. Дитяча книга є фундаментом виховання, адже формує моральні почуття та цінності дитячої особистості, норми моральної поведінки, виховує естетичне сприйняття. Постає проблема розкриття сутності та специфіки аспекту дитячої літератури та її вплив на формування дитячої особистості.

«Необхідно звернути увагу на твори літератури, які сприяють розвитку дитячої особистості, розвивають та удосконалюють мовлення, наводять зразки української літературної мови. Саме літературний твір дає готові мовні форми, словесні характеристики образу, визначення, якими оперує дитина. Засобами художнього слова ще до періоду шкільного навчання, до засвоєння граматичних правил, дитина практично пізнає граматичні норми мови в єдності з її лексикою. В оповіданнях діти зустрічають лаконізм і точність мови; у віршах – мелодійність, пісенність, ритмічність української мови; в казках – влучність, виразність. Саме із книги дитина дізнається багато нових слів, образних висловів, її мова збагачується емоційною та поетичною лексикою» [там само].

Дитяча література розширює кругозір дитини, ознайомлює її з новими і цікавими подіями, явищами, допомагає сформувати знання, вміння й навички літературознавчого, естетичного, етичного характеру, здатність засвоювати художні цінності, виховує активність, допитливість, готує до самостійної зустрічі з мистецтвом слова, до самоосвіти і самовиховання [6].

Завдяки художній літературі дітям стає ближчим і зрозумілішим те, що їм важко усвідомити: навколишній світ, внутрішній світ людини, її почуття, вчинки, ставлення до інших людей і природи. Літературна мова допомагає дітям збагатити словниковий запас, висловлювати своє ставлення до прочитаного твору, застосовуючи метафори, епітети та інші засоби художньої виразності [3].

Викладення основного матеріалу дослідження. Тлумачення сутності дитячої

літератури, її специфіки, досить суперечливі. З одного боку, її розглядають як, усну і писемну словесність, творену дітьми. До неї належать безпосередньо пов'язані з грою різні жанри фольклору. З іншого боку її визначають як художні, наукові, науково-популярні та публіцистичні твори, які написані для дітей. Також у науковій спільноті побутує визначення дитячої літератури як літератури, яка відповідає рівневі дитячих знань, їхньому життєвому досвіду, психологічному розвитку, що має відповідну тематику й технічне оформлення. Усе інше вважається дитячою творчістю. Але з огляду вікову періодизацію і характер читацьких зацікавлень доречніша терміносполука «література для дітей та юнацтва», яка у свою чергу тлумачиться як адресовані дітям і юному поколінню художні, науково-популярні та публіцистичні твори [6].

Усе, що позначається як художні тексти різних жанрів, які не адресовані дітям, але які вони читають, правомірне поняття «коло дитячого читання» [там само].

Важливим фактором для формування дитячої особистості засобами літератури є формування культури. Як відомо культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, які були створені людством протягом його історії.

Тому варто зазначити, що велике значення має доцільне використання сутності дитячих художніх творів, як суттєвого засобу розвитку особистості дитини, а саме: ознайомлення зі своєю культурою та творчістю свого народу, формування цінностей прийнятих у суспільстві, збагачення знань, виховання моральних і духовних потреб, міжособистісного спілкування, інтелекту, правових норм життя тощо.

У свою чергу література для дітей виконує фундаментальні для становлення дитячої особистості функції, зокрема: виховну та освітню, комунікативну, естетичну, риторичну та гедоністичну [5].

Функціональні характеристики зумовлені тематикою і жанровою структурою адресованих дітям та юнацтву текстів. Пізнавальна і виховна функція традиційно є атрибутом, який вирізняє літературу для дітей як специфічну галузь мистецтва слова, акцентує на вікових особливостях [6].

Отже, саме дитяча література має значний вплив на розвиток особистості дитини. Відповідно до

цього вважаємо за необхідне уточнити значення терміна «особистість».

Особистість – соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин. Вона і формується в процесі свідомої діяльності й спілкування. Поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільнозначущого та індивідуального, неповторного [1].

Структура особистості багатогранна. Найхарактернішими її компонентами є скерованість (вибіркове ставлення людини до дійсності); можливості (сукупність здібностей, яка забезпечує успіх діяльності); характер (комплекс сталих психічних властивостей людини, що виявляються в її поведінці та діяльності, у ставленні до себе, до суспільства); самоуправління (утвердження самосвідомості особистості, що здійснює саморегуляцію: підсилення або послаблення діяльності, самоконтроль, корекцію дій і вчинків, планування життя й діяльності) [10].

Отже, художні твори є продуктом, який впливає на духовність людини, розвиваючи його емоційно-вольову сферу (почуття, волю) та пізнавальні процеси (увагу, відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уяву). Мистецтво здійснює вплив на діяльність людини, в якому б напрямі вона не розвивалась. Мистецтво та навколишній світ формують духовність. Духовність дає людині можливості збагнути сутність явищ, побачити чи відшукати їх у середовищі, мистецтві, активізуватися і створити те цінне, що існуватиме, не дивлячись на умовності чи час [2].

У сучасних теоріях дитинства відмінність між дитиною і дорослим визначають так: доросла людина усвідомлює себе як інтегровану в оточення особистість і своє ідеальне завдання бачить у тому, щоб удосконалювати це оточення і світ у цілому. Інакше кажучи, доросла людина – це творець нового. Дитина ж, навпаки, своє завдання бачить у тому, щоб інтегруватися у світ, знайти себе в ньому, встановити психологічно чіткі параметри того, чим вона відрізняється від оточення. Інакше кажучи, дитина – це споживач цінностей і реалій готового дорослого світу. Можна стверджувати, що дитина стає дорослою людиною, коли вона спроможна ставити перед собою (або принаймні свідомо сприймати) соціально значущі завдання й виражати свою власну зважену позицію щодо них.

Дорослу людину розуміємо як людину з достатнім рівнем рефлексії про оточення. Ця рефлексія спрямована на те, щоб творчо виявляти нові відтінки у звичній реальності, знаходити неявні, приховані зв'язки між явищами (аналіз). Для дорослої людини передумовою творчого ставлення до реальності є постійне «відсвіження» усталених понять і мовних шаблонів, узагалі мислення руйнування стереотипів, стандартів, догм [11].

Дитина ж, навпаки, має одержати (насамперед у школі) загальнозначущі, загальноприйняті, «стандартні» уявлення про реальність, зокрема про стандарти мови, стандарти взаємин між людьми, моральні стандарти, прийняту в певному суспільстві мотивацію подій та індивідуальних учинків, уявлення про загальноприйняту емоційну і поведінкову реакцію на дії та обставини навколо себе, уявлення про усталені національні та загальнолюдські цінності тощо. Людину підліток сприймає як «людину взагалі», у плані її «родової природи», а не в ракурсі приналежності до певної історичної (тим більше – віддаленої) епохи, до певної нації чи етносу, до певного соціального класу чи майнового прошарку. Саме тут гнізяться такі дитячі «помилки» у сприйнятті «дорослої» літератури, як «осучаснення» подій, етикету спілкування і психологічних реакцій, аберація дорослого життєвого досвіду до рівня власного, дитячого [там само].

Отже, фундаментом формування дитячої особистості є процеси сприйняття, пізнання та зображення в різних видах і продуктах діяльності.

У цьому зв'язку незаперечне значення має доцільне використання естетико-гуманістичної сутності художніх творів для дітей як суттєвого засобу розвитку особистості дитини: її інтелекту, загальнолюдських цінностей, збагачення її знань та уявлень про світ і людину, виховання духовно-естетичних потреб, засвоєння гуманістичних основ міжособистісного спілкування, формування устремлінь до пізнання здобутих народом національних цінностей тощо [2].

«Відомі представники прогресивної педагогічної думки досліджуваного періоду специфіку дитячої художньої літератури вбачали в тому, що, по-перше, вибір змісту для дитячих книг, мови викладу, їхнє ілюстрування передусім мають погоджуватись зі «ступенем визрівання дитячих сил» і враховувати особливості кожного віку; по-

друге, зміст книги для дитячого читання мусить розширювати кругозір кожного читача, надавати йому можливість для художніх переживань, розвивати й виховувати його відповідно до вікових потреб. Наголошувалось, що динаміка розвитку дитини спричиняє постійне змінювання її емоційної, інтелектуальної й фізичної сфер, тому дитячі книги мають систематично, неперервно й цілеспрямовано впливати на думку дитини, виховувати її в потрібному напрямі й закладати підвалини міцних моральних переконань» [там само].

У творі, написаному спеціально для дітей, усе сучасне, реальне, зокрема також і авторський голос, мають виступати як «належне», тобто наділене базовим змістом; йому «за контрастом» протиставляється в морально й естетично однозначному плані світ «неналежних» норм [11].

Ризикнемо припустити, що дитина орієнтується у своєму образі світу на його стабільність, закономірність, гармонійність, на обов'язкову повторюваність правил. У цьому й виражається так званий дитячий максималізм. Дитина прагне переконатися, що вона не випадкова істота на цьому світі, що для неї існує у світі, сказати б, наперед визначене місце, й тоді вона готова буде відстоювати його для себе [там само].

Поняття «дитяча література» не підлягає законам узвичаєного літературознавства чи критики і відповідно не може бути ними поцінована. Це одна з наймолодших гілок на дереві людської творчості, яка за віком поступається хіба що кінематографу чи комп'ютерним технологіям і так само, як і вони, синкретична за своєю суттю. Дитяча література, як окреме художнє явище, має свою, теорію та критику, що аж ніяк не ідентичні своїм власне літературним відповідникам [9].

Незважаючи на всі представлені вище переваги використання дитячої художньої літератури для формування особистості дитини, її моральних якостей та світосприйняття, в Європі зростає стурбованість із приводу падіння інтересу до читання серед дітей та юнацтва. Комп'ютеризація, нав'язливі мас-медіа і реклама створюють анонімний інформаційний терор, в умовах якого мистецька індивідуальність знецінюється в очах юного споживача «естетичного продукту». Шоу-бізнес формує стереотип легкої популярності, який витісняє на маргінеси авторитет інтелектуала – «володаря дум». Намагання шукати у письменника

відповіді на запитання «як жити» дедалі частіше викликає іронічну посмішку. Журналістика нав'язує образ письменника «в капцях і халаті», чи то пак «на тусовці», а самі твори рекламує як додаток до образу людини бізнесового успіху. Як результат, серед молоді поширюються духовний ескапізм, втеча від слова і поняття, культ бездумної споглядальності на рівні псевдоестетичних слухогалюцінативних вражень чи то від музичних кліпів, чи то від екзотики туристичних мандрів «світ за очі», аби геть із цієї осоружної, пройнятої бездуховним прагматизмом дійсності. Хто за цих умов візьме книжку в руки для інтелектуальної роботи над собою [12]?

Висновки і перспективи подальших досліджень. Саме дитяча книга – важливе джерело виховання, інтелектуального розвитку і духовного становлення дитини. Дитяча книга – це особливий світ, який маленька людина осягає і розумом, і серцем. Для майбутнього кожної нації надзвичайно важливо, як проходить процес входження дітей у світ книжкової культури [7].

Молодші школярі особливо вразливі щодо проблеми моралі та моральності, тому література, яка використовується у навчально-виховному процесі має не тільки зацікавлювати, спонукати до читацької самостійності, а й мотивувати до певних дій, вчинків, поведінки у повсякденному житті [8].

Отже, для особистісного розвитку дитини характерні якісні й кількісні зміни, різноспрямованість, взаємопов'язаність, інтегрованість, нерівномірність, гетерохронність, пластичність, суперечливість тощо, фундаментальне значення у цьому процесі відіграє художня література, як основне джерело задоволення пізнавальних, інтелектуальних та естетичних потреб. Але, на нинішній день постала проблема падіння інтересу до читання серед дітей, що вимагає якнайшвидшого вирішення.

Список використаних джерел

1. Аніщук А., Мойсеєнко Ю. Дитяча література як засіб формування світосприйняття у дітей 5-6 років. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 28. С. 102–107. URL: <https://op.ua/images/common/3/6/8/1/5f8cb4e4a1472.pdf>
2. Вавілова І. В. Дитяча література як засіб формування особистості дитини (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2008. 22 с.
3. Ватаманюк Г. П. Художня література як засіб формування духовного світу дитини. *Збірник наукових праць*

Кам'янець-Подільського держ. університету. Педагогічна. 2007. Вип. XIII. С. 237–240.

4. Грипич С. Н. Роль дитячої художньої літератури у формуванні особистості та мовного розвитку дитини. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2012. Вип. 5. С. 136–139.

5. Долматова Д. Т. Особистість та рушійні сили розвитку особистості. Психологічні умови становлення особистості у сучасному суспільстві : матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конфер. (Кропивницький, 20 березня 2017 р.) : URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsii-2016-2017-n-r/vseukrainska-naukovo-praktychna-internet-konferentsiiapsyholohichni-umovy-stanovlennia-osobystosti-u-suchasnomususpilstvi/prohrama/6221-osobystista-rushyini-syly-rozvytku-osobystosti>

6. Качак Т. Б. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. Київ : Академія, 2016. 352 с.

7. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Педагогіка і психологія*. 2020. № 61. С. 83–88.

8. Нежива Л., Паламар С. Інноваційні технології в літературній освіті майбутніх учителів початкової школи. *Освітологічний дискурс*. 2020. Том 31. №4. С. 129.

9. Овдійчук Л. М. Курс «Дитяча література» у контексті гуманітарної освіти майбутніх словесників. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2741/Ovdiichuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Снісар Н. О. Візуальне сприйняття як невід'ємна частина процесу образного мислення та творчості студентів-дизайнерів. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2011. № 2. С. 78–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_2_22

11. Шалагінов Б. Б. Дитяча література і соціалізація майбутньої особистості. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2011. № 11/12. С. 3–6.

12. Шалагінов Б., Назаров Н. Великий світ маленького дитинства. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2550/Shalaginov_Velikiy_svit_malenkoho.pdf?sequence=5&isAllowed=y

References

1. Anishchuk, A., & Moiseenko, Y. (2020). Dytiacha literatura yak zasib formuvannia svitospriyniattia u ditei 5-6 rokov [Children's literature as a means of forming worldview in children 5-6 years]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of humanitarian sciences]*, 28, 102–107. Retrieved from <https://op.ua/images/common/3/6/8/1/5f8cb4e4a1472.pdf> [in Ukrainian].
2. Vavilova, I. V. (2008). *Dytiacha literatura yak zasib formuvannia osobystosti dytyny (druga polovyna XIX – pochatok XX st.) [Children's literature as a means of forming the child's personality (second half of XIX - early XX century)]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Vatamaniuk, H. P. (2007). *Khudozhnia literatura yak zasib formuvannia dukhovnoho svitu dytyny [Fiction as a means of forming a child's spiritual world]*. *Zbirnyk naukovykh prats Kam'ianets'-Podilskoho derzh. universytetu. Pedagogichna*

[Collection of scientific works of the Kamianets-Podilskyi state university Pedagogical], XIII, 237-240 [in Ukrainian].

4. Gripych, S. N. (2012). Rol dytiachoi khudozhnoi literatury u formuvanni osobystosti ta movnoho rozvytku dytyny [The role of children's fiction in the formation of personality and language development of the child]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity [Updating the content, forms and methods of education and upbringing in educational institutions]*, 5, 136-139. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2012_5_32 [in Ukrainian].

5. Dolmatova, D. T. (2017). *Osobystist ta rushiini syly rozvytku osobystosti [Personality and driving forces of personality development]*. Retrieved from <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsii-2016-2017-n-r/vseukrainska-naukovo-praktychna-internet-konferentsiiapsykhologichni-umovy-stanovlennia-osobystosti-u-suchasnomususpilstvi/prohrama/6221-osobystist-ta-rushiyni-syly-rozvytku-osobystosti> [in Ukrainian].

6. Kachak, T. B. (2016). *Ukrainska literatura dlia ditei ta yunatstva [Ukrainian literature for children and youth]: pidruchnyk*. Kyiv: Academy [in Ukrainian].

7. Komarivska, N. (2020). Literaturna osvita ditey doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku v konteksti estetychnoho vykhovannia [Literary education of children of preschool and primary school age in the context of aesthetic education]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsiubynskoho. Pedahohika i psykhologhiia [Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy. Pedagogy and psychology]*, 61, 83-88 [in Ukrainian].

8. Nezhyva, L., & Palamar, C. (2020). Innovatsiini tekhnolohii v literaturnii osviti maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly [Innovative technologies in the literary education of future primary school teachers]. *Osvitlohichnyi dyskurs [Educational Discourse]*, 31, 129 [in Ukrainian].

9. Ovdychuk, L. M. Kurs «Dytiacha literatura» u konteksti humanitarnoi osvity maibutnikh slovesnykiv [Course «Children's Literature» in the context of humanitarian education of future linguists]. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2741/Ovdiichuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

10. Snisar, N. O. (2011). Vizualne spryiniattia yak nevidiemna chastyna protsesu obraznoho myslennia ta tvorchoosti studentiv-dyzaineriv [Visual perception as an integral part of the process of figurative thinking and creativity of design students]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv [Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts]*, 2, 78-79. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_2_22 [in Ukrainian].

11. Shalaginov, B. B. (2011). Dytiacha literatura i sotsializatsiia maibutnoi osobystosti [Children's literature and socialization of the future personality]. *Vsesvitnia literatura v serednikh navchalnykh zakladakh Ukrainy [World literature in secondary schools of Ukraine]*, 11/12, 3-6 [in Ukrainian].

12. Shalaginov, B., & Nazarov, N. *Velykyi svit malenkoho dytynstva [The great world of childhood]*. Retrieved from http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2550/Shalaginov_Velikiy_svit_malenkoho.pdf?sequence=5&isAllowed=y [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 06.04.2023